

janoš siveri (1954—1990)

PREPORUKA ZA BLAUPUNKTOVU ZAŠTITU

*Ako nam jezik besciljno juri niz drum
Jednom bi mogla misao da nas prene
Da će prah prošlosti prekriti naš um
Trujući lagano naše uspomene
Dok se njišemo kao na vetru čin*

*Namesto lepote ovladala nam je glavom
Sramotna tuga od koje otupe zubi
Uzalud bismo da se tešimo zaboravom
Zardali prizor sasvim se ulubi
Kad nam se slutnje zamagle javom*

*Jučerašnja bud na nama sad ostaje
Gde nam beše vid paraju se slike
Šapurika seva zubi vatre sjaje
Trebalo se vratiti među miljenike
Gde već drugi dube bundeve ludaje*

*Krči Blaupunkt radio komina vri ljuta
Podigla se gora i koren i kamen
Jezik fenjera zatvoren koluta
Kao bludnik žrtvu tako liže plamen
Pre nego što će sve da nas proguta*

Item

*Učio si nas istinitoj reči
Onda nas ostavio ti čovečanska
Brižna starino Andrašu Šeljmeši
Tragedija je to mada ne tebanska*

BREHT — HOROR

*S Brehtom ili bez Brehta
kad razum se spetlja
um
-ukne
-akne
juri žrtva bezglava meta*

*i za to treba nešto kuraži
ko se plaši neka strah utazi
i beži kao kada bi smeo
(danas mi se jezik potpuno spleo)*

*Bukurešt Varšava Ulanbator
normalno spava premda je sporno
bi li smeo da spava diktator
ratno zaleđe raste
ali uzalud
hrabrost mu gasne
nema kud*

*smenjeni narod tako je varljiv
zašto on ne bi bio krvavijiv
s Brehtom ili makar bez njega
reći ćemo dosta nam je svega*

Borio sam se sa skepsom kada sam — istina po nagovoru drugih — napisao prve redove o Janošu posle njegove smrti: da li napisana, izgovorena reč koja pokušava prezentovati deo njegove ličnosti čini ga objektom, da li na ovaj način objektivisem njega, njegovu subjektivnost? Uostalom on se na svoj ironični način pripremao na »vreme« posle smrti: u pesmi »Opomena onima koji ostaju u životu« čitamo: Zapaliće nas kao neku običnu cigaru. Od skepse se ni ovog trenutka ne mogu otrgnuti: zar me ova prilika ne prinuduje da na način Karla Krausa istupim na scenu radi ćutanja? Zar nije ćutanje, odnosno prezentovanje ćutanja moj zadatak?

Janoš je pitanje ćutanja ocenjavao kao najvažnije. O tom fenomenu, naime o mistici ćutanja, koja se tako duboko vezuje za suštinu jezika je govorio uglavnom povodom jednog mađarskog pesnika Janoša Pilinskog koga je neizmerno poštovao. Kada sam želeo spomenuti Hajdegerove i Vitgenštajnovne opaske o ćutanju, ili kada sam želeo dokazivati nadređenost muzike u pogledu prizivanja tišine samo je odmahnuo rukom: velike, mračne prostore samo poezija može dovesti do prisustva. Zapravo me je uvek fascinirala ta emfatična ali zaista iskrena vera u misiju pesništva, vera koja je blistala i u njegovim poslednjim trenucima. U tome sam veći osećao neku vrstu arhaizma koji nikad neće biti u skladu sa cinizmom našeg doba. Uvidanje ovog arhaizma je čini se uslovlilo prelazak iz praktikovanja ironičnog diskursa u fazu grotesknog razmišljanja. Negde i on sam piše o tome: ironija je metoda ali groteska je stanje. Janoš je afirmisao držanje »ja sam samo pesnik«: pesnik je veći stranac, kako je Trakl rekao; sveti stranac.

Fascinirala me je više puta njegova otvorenost, tako, kada sam pisao članak o njegovoj drugoj knjizi i kada sam stavio nekoliko kritičkih primedbi o njegovoj zamisli pesničkog Ja koji upija sve u sebe i koji relativizuje i vreme i prostor.

Generacije se ponajviše stvaraju posredstvom negacije, identitet stvaraju diskursi negacije i destrukcije. Ipak, mi, bivši simposionisti smo postali generacija i u velikoj meri zahvaljujući njegovoj izuzetnoj energiji, njegovoj ličnoj karizmi, onom subjektivnom višku koji se ne da opisati. Ta karizma nas je okupljavala i posle sprovedene represije protiv nas pre sedam godina kada više nismo imali legalne institucionalne okvire da održavamo našu duhovnu zajednicu. U njegovom stanu u Temerinu — gde se sklonio posle pretnje jednog tadašnjeg uticajnog političara, da nestane čak i iz okoline Novog Sada — stalno smo se sakupljavali, jednostavno nas je uspeo i nadalje okupljivati i tako stvorio mogućnost zajedničkog mišljenja. Mada nismo stanovali daleko, jedna pesma koju je posvetio meni stigla je preko pošte. Pesma se zvala »Medved u temerinskom ataru« a posveta je bila: Transrealna omča kravate. Nismo nosili kravate, ipak smo ih osećali. Ali, zašto preko pošte? Da se suočim sa tom transrealnom omčom i u njegovom odsustvu?

Njegova paradigmatična sudbina, nezaštićenost naspram diktata politike su zapravo neka vrsta svojstvenog odgovora na prastaro pitanje: zašto pesnici u oskudno doba?

Alpar Lošonc

PASTORALA

*iza Kostolanjijevе statue
jedan stv s vremenom ratuje
ne samo ja i drugi već mogu
da vide leš u subotičkom smogu*

*moja je osetljivost građe graciozne
duševne stvari delje do u pozne
sate pa mi već u martu kao žito zrelo
još pre same setve niklo mrtvo telo*

*osećam se kao dete u kutu
šta god da činim tuku li tuku
na postelji večnih povratnika
hrane me smećem s idejnog dubrovnika*

*treba mi sada zabranjene hrane
makar me zbog nje pokljucale vrane
probisvetvski jezik po gradu palaca
zašto već ne pokopamo mrtvaca*

*i uzaludne su nove opomene
jednako motrim kako ispod mene
moja ruka kopa sred tuđeg imanja
tu mi očigledno nema ostajanja*

*Item
jedan stv s vremenom ratuje
iza Kostolanjijevе statue
ali ne samo ja i drugi već mogu
da vide leš u subotičkom smogu*

S mađarskog: Judita Šalgo

***

*Bio bih ti prethodnica, ali ti ne umem još ime dati.
Glas kao da ti pucketa...
Ili je to samo vosak sveća?
Neko je iz mene sa glasom otišao.
(poslednji napisani stihovi)*

S mađarskog: Oto Horvat

o topoli bela čorba

Jančijevi su se, ako me pamćenje dobro služi, u leto osamdeset i četvrte preselili u Temerin, u jednu staru, suncem obasjanu, seljačku kuću. Bilo je to u ono vreme kada je jedan uticajni političar poručio: Siveriju će biti najpametnije ako se ne nastani ni u okolini Novog Sada inače će ga uništiti. Protiv kleveta i napada, a u nedostatku drugih sredstava, branili smo se na dva načina: pili smo ko smukovi i radili ko crnci. Janči je u tim mesecima napisao većinu pesama njegove meni najdraže zbirke »Dia-dalok«. I on sam u jednom intervjuu te dane naziva najsrećnijim periodom u svom životu.

On je naročito voleo dugačak ambitus, zapravo gang, te kuće. Možda zbog toga što se sa njega pružao pogled na travnato dvorište i na vitku topolu u zadnjem dvorištu koja je od onda u meni izrasla u metaforu. Kako su prolazile godine bio sam sve ubeđeniji da ono što se desilo nije bilo slučajno.

Siveri je sedeo na gangu, u letnjem poslepodnevu, kao zamah zoljinog krilca lelujavao se do pola šlogiran vazduh Bačke: i u toj gluvoj bezvetrici, ponosno i u tišini se srušila topola. Onako kao kada čovek sanja. Mislim da je i Janči na trenutak pomislio da sanja.

Onda je otišao do stabla. Neposredno na površini vrnilo je, u gnezdu insekata, prebivalištu crva. Oni su izjeli korenje.

... Kada je već ležao bolestan i omamljen morfijumom u budimpeštanskom stanu da ga nekako oraspoložim, podsetio sam ga na tu davnu i zapravo neopisivu priču.

Janči je mislio da sam to izmislio. Ničega se nije sećao.

Ili se samo pravio da je se ne seća...

s mađarskog:
Oto Horvat